

גליון
באר
הכרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

בשלה (שירה)

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
ובן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימייל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1630 50th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2025

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת בשלה

אמונה

התייצבו - להמתין בישוב הדעת בייחול לישועת ה' ג

יצאו העם ולקטו - הדאגה וחוסר הבטחון מרחקים את הישועה ז

תשובה

דבר אל בני ישראל וישבו - כוחה של תשובה י

ויסעו - יסיע עצמו ממקומו ומצבו, אז 'יבקע הים' יב

תכלית החיים

וה' הולך לפניהם - לזכור ולחיות תמיד את תכלית החיים יד

שבת שירה

מזמור שיר ליום השבת - עניינה של 'שבת שירה' טז

סגולת אמירת שירת הים

שירו לה' - סגולת אמירת שירת הים בשמחה ובכוונה יז

הנה עיקר התורה כמו שהיתה בשעה שנתנה על הר סיני, כמאמר הכתוב (דברים ה ז) **פנים בפנים דבר ה' עמכם**, פירוש כמאמר חז"ל (שמ"ר ה ט) דבור אנכי ולא יהיה לך מלא את כל העולם, דלא הוה אתר דלא מלל עמהון, ופירוש לפירושם, היינו שהיו אז בהזדככות כל כך עד שלא היה מקום שלא ראו שם אלוקות, בכל מקום שהסתכלו היו רואים בחינת אלוקות, שה' מחיה את כולם בכל עת ורגע, ואם יעדר מדבר אחד חיות אלוק' רגע מיד יתבטל, וחינו מסורים בידו ונשמותינו נפקדים בידו, ובזה אנחנו תמיד פנים אל פנים עם ה' יתברך, וכן היה בשעת מתן תורה בבחינת פנים אל פנים.

ואם יהיה תמיד כן בשעת לימודו בתורה, אזי גם התפלה תהיה נשמעת מיד, וזה שאמר הכתוב (ישעיה לח ב) ויסב חזקיהו פניו אל הקיר, רצונו לומר אותיות יקרה, כמאמר הכתוב (משלי ג טו) יקרה היא מפנינים, ואמרו חז"ל (סוטה ד:) יקרה היא מכהן הגדול שנכנס לפני ולפנים, פירוש כי כהן גדול היה נכנס רק בין הבדים של הארון, ומי שלומד תורה בבחינת 'פנים אל פנים' הוא נכנס לארון ממש. וכן חזקיהו הסיב פניו אל הקיר, ר"ל שהסיב תפלתו לבחינת הקיר, בחינת יקרה, היא התורה, בבחינת פנים אל פנים, כמו שהיה בשעה שניתנה, כנ"ל שהיו רואים בחינת חיות אלוקות שמלא כל העולם, עד שהם לא תפסו מקום כלל, והיו בבחינת 'מה אנחנו', והאמינו באמונה שלימה שה' אחד המחיה את כלם.

(בת עין, פרשת בשלה ד"ה נבוכים הם בארץ)

פרשת בשלח

וסבלנותם משום שהרגישו את הצרה הקרובה, וכאשר האדם בא לידי בלבול ומשמוש הדעת מסוכן הוא לאבד לגמרי ח"ו את האמונה בהש"ת. וזהו שהשיבם מיד משה ואמר (פסוק יג) 'אל תיראו, התייצבו וראו את ישועת ה' אשר יעשה לכם היום', כלומר התייצבו על מקומכם הראשון בהתחזקות בלא בלבול ומשמוש המוחין*, זכרו את בוראכם המיטיב לכם עד הנה ועשה לכם ניסים ונפלאות במצרים, וממילא תראו את ישועת ה' אשר יעשה לכם גם היום.

התייצבו - להמתין בשוב הדעת ביחול לישועת ה' בפרשתן (יד יא), 'ויאמרו אל משה המבלי אין קברים במצרים לקחתנו למות במדבר', ותמוה מאוד היאך עלתה על דעתם מחשבת פיגול זו אחר שראו במו עיניהם את היד החזקה אשר עשה ה' במצרים ואת כל האותות והמופתים.

יש שביארו, כי אכן, לגודל הבהלה בראותם מצריים מאחוריהם וים מלפניהם... איבדו את דעתם

א. ידוע דבר המעשה שסיפר הרה"ק מוהר"ן זי"ע, ביהודי עני מרוד, שלפרנסתו עסק בכריית חול לצרכי טיט, ואך בקושי הצליח להביא מעט לחם לאכול ומים במשורה לבני ביתו. ביום מן הימים מצא תוך כדי הכרייה בין החולות 'אבן טובה', ומיהר היהודי אל ה'צורף' ושאלוהו על האבן שאינה ה' לידו. הצורף הביע את התפעלותו מהאבן, וגילה את אוזנו של היהודי שיהלום זה שווה הון תועפות, אלא שכאן במחוזותינו אינו בנמצא איש עשיר שיוכל לשלם לך כשוויות האבן. סע נא למדינת ענגלאנד (אנגליה), שם תמצא 'קונים' הקופצים על האבן בסכום הגון. אך דא עקא שלא היה ליהודי ה'עני - עשיר' הלז אפילו כמה פרוטות כדי ליסע מביתו לנמל האניות על חוף הים... מכר כל חפציו (המועטים), אסף ולווה מפלוני ואלמוני עד שהעלה בידו סכום הראוי לצורך הוצאות הנסיעה מביתו ועד חוף הים. אך עדיין לא היו בידו מעות לתשלומי הנסיעה באניה בלב ים, מה עשה, ניגש אל רב החובל, הציג עצמו כעשיר וסוחר גדול ומפורסם, ואף הראה לו את האבן אשר בידו... מיהר רב החובל להכניס את ה'סוחר העשיר' לחדר מפואר שבו ישכון משך כל ימי הנסיעה הארוכה. והפקיד עליו משרתים שיכבדוהו כראוי לו, וימלאו כל משאלות לבו מיד כשיתבקשו על ידו, ואף רב החובל בעצמו היה נכנס מידי פעם ל'התייעץ' עם ה'סוחר' הפיקח. בכל יום ויום בעת סעודתו, היה היהודי מעמיד את האבן על שולחן הסעודה להתבונן בה וליהנות בראייתה. באחד הימים נפלו חבלי שינה על היהודי בסוף סעודתו, וה'משרת' שנכנס אחר זמן לנקות שיירי הסעודה הגביה מעל השולחן את המפה והשליך את כל אשר עליה למצולות ים.

משפקח היהודי את עיניו נחרד לראות את ה'אסון' הנורא, שכל 'עשירותו' טבעה בים. לרגע כמעט שלט בו הייאוש, אלא שהתחזק לחשוב - אם יתגלה הדבר, הרי יבין רב החובל (שהוא גוי אכזר) שאינני אלא 'עני מסכן' וימחר להשליכני למצולות ים, לשכון אחר כבוד יחד עם האבן 'זכרונה לברכה'. לכן, העמיד פניו כתמול שלשום בשמחה רבה, המשיך להתהלך בספינה כלא היה, ונהנה מהמשרתים כעד השתא...

באותו היום נכנס אליו רב החובל (והוא התאמץ להעמיד פנים שלוות ושמחות), אמר לו רב החובל, ברצוני לעסוק עמך בדברים שבסתר. הנה קונה אני חיטים ותבואה באחד האיים על הדרך, אלא שמפחד אנוכי להכניס את הסחורה לענגלאנד מחשש המוכסים, ע"כ אבקשך שתתן לי רשותך לכתוב את כל הסחורה על שמך - כי הכרתי בך שאדם ישר אתה. היהודי הסכים בלב שמח, כי ידע שבין כך אין לו מאומה. והנה ברדתם מהאניה נפח רב החובל את נשמתו מבלי להשאיר אחריו יורשים, וכל התבואה נשארה ברשותו של היהודי ונתעשר ממנה עשירות גדולה.

ומכאן נלמד בדרכי האמונה וההתחזקות, כי האבן הטובה לא הייתה של היהודי, וראיה שהרי איבד אותה ולא נשאר בידו זכר ממנה. לאידך גיסא, ה'תבואה' הייתה של הייתה, והא ראייה, שלבסוף אכן זימנם הקב"ה לידו. אלא, שכל זה עלה בידו רק בזכות התחזקותו בכל כוחו שלא להתייאש בזמן ומצב קשה, שהרי אם היה נעצב אל לבו

באר הפרשה - פרשת בשלח

וללמדנו, לעתים עובר על האדם תקופת הסתר, והוא מרגיש שחשך עליו עולמו, הרי תפקידו באותו זמן, לעמוד על המשמר שלא לאבד את יישוב הדעת² והסבלנות, ו'מה תצעק'... אלא יתאזר באמונה יתירה בישועת ה' כי תבוא במהרה³, ועל ידי אותה התחזקות והתייצבות יזכה לתשועת ה' בהרף עין.

ביו"ב למדנו בפרשתנו, דכתיב (יד טו) 'ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו', ואיתא בזה"ק (ח"ב נב): 'בעתיקא תליא כלא' [כל תשועה זו תלויה בעתיקא], ומבאר הרה"ק 'החווה' מלובלין ז"ע (דברי אמת וישלח) שהנה בני ישראל באותה שעה היו 'נבוכים' ולא ידעו מאין יבוא עזרם, ובאיוה

לא זו בלבד שלא היה מקבל את התבואה והעשירות אלא שהיה שרוי בסכנת מוות, כי רב החובל היה ממהר להשליכו לחוף הים. אשרי איש שלא ישכחך ובן אדם יתאמץ בך.

ב. מרגלא בפומיה דהרה"ק רבי מרדכי מנאדבורנא זי"ע לבאר בדרך צחות בלשון הפסוק בפרשתנו (יד ד) 'עוד מעט וסקלוני', שפירושו לסקול באבנים, ובשפת האידיש באשטיינערן, ולדידן ייאמר - עוד מעט - וסקלוני, 'וועסטו פארשטיין', אבל עתה אין ביכלתך להבין (כי לתיבת פארשטיין יש משמעות כפולה, מלשון אבנים הסוקלים וגם לשון הבנה, ולשון נופל על לשון). כי אכן זה כלל ראשון באמונה, שידע שאינו צריך להבין את כל הנעשה בעולם... אלא יחכה וימתין, ויראה את ישועת ה'...

וכך פירש הגה"צ מבארנוב זי"ע (בספרו 'חמרא טבא' פר' וארא) את הכתוב (ח יט) 'ושמתי פדות בין עמי ובין עמך למחר יהיה האות הזה', כי החילוק בין עמי לעמך - בין גוי ליהודי, האם הוא חי בהכרה ובידיעה שמחר יהיה האות הזה. כי היהודי אינו מאבד את שלוות נפשו אף בעת צרה, ואינו נכנס ליגון קודר, מאחר שהוא יודע שאכן היום צרה וצוקה באה אך למחר כבר לא ישאר זכר לכל זה, ואינו כי אם מאת הבורא לעוררו, כמו כן להיפך, כשטובה באה לו אינו מתגאה בזה, ואינו מרגיש כי הוא ואפסו עוד, אלא יודע אל נכון שהבורא נתן לו את הטובה, וברצונו יכול לקחתו ממנו על פי חשבונו בכל עת שירצה, וממילא אין דעתו זחה עליו. משא"כ הנכרי, בשעה שצרה באה לו הרי הוא מצווח ובוכה בייאוש שלא מדעת, וישקע עמוק עמוק בצרתו מחוסר אמונתו שיש מנהיג לבירה, ואילו בשעה שהטובה באה עליו הרי הוא מתגאה - כי מי ישווה לו ומי יערך לו, וזהו הפירוש 'ושמתי פדות בין עמי ובין עמך' מהו ההבדל בין עם בני ישראל לאומות העולם, שזה חייו בשלוות ומנוחת הנפש, ואידך חייו קשים עליו, הכל תלוי ב'מחר יהיה האות הזה' כי היהודי אינו שוקע בהווה ומביט אף על עתידו.

ג. הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע אמר, כי המעיין בתורה יווכח לראות שבני ישראל לא שהו ב'מרה' כי אם יום אחד בלבד, ועם כל זאת 'וילונו העם לאמר מה נשתה' (טו כד), בטענה ובכיה על שאין להם מים לשתות כי מרים הם, והרי מיד למחרת באו אילימה 'ושם שתים עשר עינות מים ושבעים תמרים', אלא כך נראה האדם שהוא קצר רואי, ואינו יכול להתאפק ולדחות אפילו לזמן קצר את מבוקשו, מדוע לא יחיה בעיני האמונה לראות שלא יאריכו הימים והשעות וה' ירוויח לו בכל ענייניו. וע"י האמונה יקנה בנפשו מידת הסבלנות, כי כל חסרון הסבלנות בא מכך שהאדם רוצה למהר לדעת ולהשיג מה מלפנים ומה מאחור, אם אך היה 'מאמין' היה מכיר שאי אפשר לאחור המוקדם או להקדים המאוחר.

ד. והדברים אמורים הן בנסיון בענייני גשמיות, והן בשעת 'הסתר' בעניינים רוחניים. וכדכתיב בפרשתנו (טז ו-ז), 'ויאמר משה ואהרן אל כל בני ישראל ערב וידעתם כי ה' הוציא אתכם מארץ מצרים, ובקר וראיתם את כבוד ה' וגו'. וביאר הרה"ק מקאברין זי"ע (תורת אבות ד"ה ערב) שבא הכתוב להורות, שאם נמצא האדם בבחי' 'ערב', שנסתמו בפניו שערי אורה וקשה עליו לעבוד את בוראו ית', אזי אל יפול רוחו בקרבו אלא יתחזק 'כי ה' הוציא אתכם מארץ מצרים' אף שהיו משוקעים במ"ט שערי טומאה, ובוודאי ירחם אף עליו להוציאו מאפילה לאורה. אכן אם הוא בבחינת 'בוקר', שבכל אשר הוא עושה רואה סימן הצלחה, אל יתגאה לומר כוחי ועוצם ידי עשו לי את החיל הזה, אלא 'וראיתם את כבוד ה', שידע שהכל הוא מחסדי השי"ת עמו.

ה. וזהו עיקר האמונה, להאמין בשעת החשכה, וכדמתאמרא בשם 'הנצי"ב' זי"ע על דברי חז"ל (מכילתא בשלח ג) בפסוק (טו ב) 'זה א-לי ואנוהו', שהיו מראין באצבע, ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי', ולכאורה צ"ב, מניין לו שגם השפחות זכו לגילוי שכינה, אולי מדובר מהצדיקים שבאותו הדור, שהם שבחו ורוממו 'זה א-לי ואנוהו'. אלא ביאורו, כי האומר 'זה א-לי ואנוהו' - אשבח ואפאר את הקב"ה רק בעת האורה, כשבידי

אם קשים מוזנותיו של אדם צריך להתנהג בקריעת ים סוף שלא ירצה דוקא בן - כי אם יחשוב כמו שירצה ית' הוא טוב. ועל כך נאמר (תהילים נה כג) 'השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך' - ר"ל ש'ישלך' מדעתו את מחשבותיו כיצד 'לסדר' לעצמו את מוזנותיו, אלא יסמוך על השי"ת ויבטל דעתו ורצונו, ועי"ז יזכה שהוא יכלכלך. ונרמז זאת גם במה שאמרו (שבת קנו.) 'אין מזל לישראל' - כי דייקא על ידי שמבטל עצמו בחי' אין זוכה להשפעות בני חיי ומוזני ש'במזלא' תליין, ומאין בא מזל לישראל.

דרך יוכלו להינצל מיד מצרים, כאשר כל דרך 'סגורה' בפניהם, ונתן להם הקב"ה את הדרך שעל ידה יוכלו להינצל, והוא 'ויסעו', פירושו, יסוחו דעתם מזה שלא יחשבו על זה, כי אם לסמוך על השי"ת, כפי מה שירצה הוא טוב [וזהו 'ויסעו', כמו שכתב רש"י על הפסוק (בראשית לו יז) 'נסעו מזה - הסיעו עצמן מן האחווה'], והן הן דברי הוזה"ק 'בעתיקא תליא כלא', ר"ל ש'יעתיק' עצמו ממחשבותיו ויסמוך על השי"ת לברו, ואכן עי"ז זכו לקריעת ים סוף. ועל כך אמרו הו"ל (פסחים קח.) קשין מוזנותיו של אדם כקריעת ים סוף, וכלשון קדשו

להראות באצבע 'זה א-לי', אינו אלא בדרגת 'שפחה' גרידא, כי העובד ה' מאמין בה' אף כשאינו נגלה בפניו, ו'גם כי אשב בחושך ה' אור לי' (מיכה ז ח).

ו. כה איתא מהרה"ק ה'שפע חיים' זי"ע (שפע חיים, חורש"י תשמ"ב, פרשת בשלה), וז"ל, כשבני ישראל עמדו על הים כתיב (יד טו), ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי, דבר אל בני ישראל ויסעו. וברש"י, למדנו שהיה משה עומד ומתפלל, אמר לו הקב"ה לא עת עתה להאריך בתפילה שישראל נתונין בצרה וכו', אין להם אלא ליסע, שאין הים עומד בפניהם, כדאי זכות אבותיהם והם, והאמונה שהאמינו בי ויצאו, לקרוע להם הים, עכ"ל. והיינו שלבני ישראל לא היה די בזכות עצמם לגאולה, ואפילו לא זכות אבותיהם, רק זכות אחת עמדה להם, והיא זכות האמונה שהאמינו בי ויצאו.

ואיתא במדרש (ילקוט פרשת בשלה רמז רלג, תרגום יונתן שמות יד יג), ארבע כתות נעשו ישראל על הים, אחת אומרת נפול לים, אחת אומרת נחזור למצרים, אחת אומרת נעשה מלחמה כנגדן, ואחת אומרת נצווה כנגדן. ויש לומר, דכל זמן שבני ישראל החזיקו עצמם חכמים ויודעי דבר, וסברו לתת עצות להשי"ת איך להצילם מן המצריים, אם להילחם עמם או לצווה או ליפול לים, אזי לא זכו לשום נס ומופת, כי כל זמן שאדם סומך על כוחו ועוצם ידו ועל חכמתו ותבונתו, נותנים לו מן השמים להסתדר בכוחות עצמו. רק כשמגיע למסקנא הנכונה, שהוא אפס מוחלט ותלוי בהשי"ת לבדו, ויודע שבלי עזרתו יתברך לא יזכה לכלום, אזי זוכה לסייעתא דשמיא ולשפע רב. לכן אמר השי"ת למשה רבינו מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו, שבני ישראל יזכו לישועה רק כשיבינו שכל עצותיהם אינן מועילות כלום, וידעו נאמנה שישועתם תבוא רק על ידי השי"ת בעצמו, והוא לא זקוק לשום עצה ולשום דעה מכת זו או אחרת.

מובא מהרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע בספה"ק מדרש פנחס (קונטרס ד אות ג) וז"ל, כשבא על האדם חס ושלוש איזה צרה רחמנא ליצלן, וצר לו מאד, אין לו תקנה רק שיבטח בחסד עליון בל ימוט, ואז לא יעשה לו שום דבר ושום רפואה כלל, רק לבטוח...

ענין הדבר, כי כשאדם נמצא בצרה גדולה וצר לו מאד, הוא נוכח שאין לו שום פתח של תקוה בדרך הטבע, ומגיע למסקנא שחכמתו לא תועיל לו, ושום יציר נברא לא יוכל להושיעו ולחלצו ממצר, ואז הוא מאמין באמת שרק השי"ת לבדו יכול להצילו בנפשו. וכיון שמגיע האדם למסקנא זו וסומך על השי"ת באמונה אמיתית, ממילא כבר מובטח לו שיזכה לישועה. לכן די לו בזה שישב וידום באמונה שלימה, כי אמונה זו גופא תועיל עבורו יותר מתפילות ובקשות, אבל כל זמן שהאדם מדמה שזו אינה צרה גדולה כל כך, ושהוא יכול להינצל בכוחות עצמו, אזי אין משגיחים עליו מלמעלה ואינו זוכה לראות את ישועת ה'.

עוד בענין זה יש לנו ללמוד מדברי המדרש (מדרש זוטא שיר השירים ב) שבשעה שנכנסו ישראל לים סוף לא נבקע הים אפילו כשהגיעו המים עד בטנם, ורק כשבאו מים עד חוטמם, ועמדו רגע לפני הטביעה אזי נבקע הים, עיי"ש. והיינו, כי כל זמן שבני ישראל הרגישו שהם יכולים להינצל בכוחות עצמם ולצאת מהמים, לא זכו לנס, רק כשהגיעו מים עד נפש והבינו שעכשיו אין להם עוד שום יכולת להינצל בדרך הטבע, ורק השי"ת יכול להושיעם, אזי זכו לנס של קריעת ים סוף.

באר הפרשה - פרשת בשלה

ואף המרגיש שנסתמו דרכי הישועה בפניו, ומאין יבוא עזרי, ואינו רואה שום דרך עפ"י טבע שעל ידה תבוא הצלתו, אל יאבר עשתונותיו אלא יתחזק באמונה, שהרי אין מעצור לה' להושיע ברב או במעט, והיפלא מה' דבר כיצד להמשיך לו הישועה. וכדתיב בפרשתן (טו כג-כה) 'ויבואו מרתה, ולא יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם על כן קרא שמה מרה... ויצעק אל ה' ויורהו ה' עץ וישלך אל המים וימתקו המים'. ונודע להקשות, מדוע נקבע שם המקום מרה, הרי לאחר הנס והפלא הגדול שנמתקו המים היה מן הנכון לכנות את המקום 'מתוקה'. ומבארים

משם הרה"ק מקאזמיר זי"ע, כי כששתו ממי מרה והרגישו כי מרים המה ואינם ראויים לשתיה, החלו זועקים לשמים, ומבקשים, אבינו שבשמים שלח לנו מים מתוקים להשקות עם רב. והיו מחשבים על ניסים גדולים ועצומים שיחיש להם הקב"ה ויביא להם מים לשתות, אך זאת לא שיערו בנפשם, שיהפוך הקב"ה את המים המרים עצמם למתוקים, ויחיו נפשותם מאותם המים עצמם. הן הן הדברים אשר אמר הרה"ק מלעכאוויטש זי"ע בלשון הכתוב (תהילים קל ז) 'והרבה עמו פדות' - הרבה דרכים יש לו להקב"ה כיצד לפדות את עמו...

על זה רמזו חז"ל בדבריהם, קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף, כי כשאדם מדמה וחושב כי מזונותיו - של אדם, רצ"ל שהאדם בעצמו צריך לדאוג לפרנסתו והאחריות מוטלת עליו, אזי הם קשים כקריעת ים סוף, כדברי הרבי ר' אלימלך שהעדר הבטחון מעכב את הפרנסה, רק אם מאמין ויודע שהשי"ת זן ומפרנס, והוא צריך לעשות רק פעולה קטנה, אזי יזכה לפרנסה בניקל ובלי עמל.

שמעתי מכ"ק אאמור"ר זי"ע, שאמר, יעזור לי השי"ת שתהיה לי אפשרות להשפיע ליהודי פרנסה, באותה קלות שאני פוקד עקרות. והאמת אומר, שמעולם לא זכיתי להבין כוונת דבריו הקדושים, וכי יותר קל לפקוד עקרות שזהו שינוי הטבע, מאשר להשפיע פרנסה.

אך על פי דברינו מובן, כי עקר שלא זכה לבנים, אינו שם יהבו על שום רופא, ועל שום אדם, שכן הוא יודע בוודאות וברור אצלו בלי ספק, שאין לו על מי לסמוך אלא על אביו שבשמים, שרק הוא יכול להושיעו ולפקדו בפקודת ישועה ורחמים בדרך נס. מטעם זה הוא מרבה בתפילות ובתחנונים שופך לבו בפרקי תהלים ובדמעות שלישי לפני פוקד העקרות, ולכן קל יותר להשפיע לו ישועה, אכן אם יסמוך אפילו במעט על הרופא לא יוכלו להשפיע לו ישועה בקלות.

לעומת זאת בענין הפרנסה, האדם עסוק וטרוד שעות רבות בכל עבודה בשדה ובבית, בהיותו בטוח בעצמו וסומך על כשרונותיו ושכלו, וסבור שלפי רוב עבודתו כך תהיה לו יותר פרנסה ושפע. לאדם כזה קשה מאד להשפיע ישועה ופרנסה, כי אצלו הפרנסה קשה כקריעת ים סוף ואף יותר מכך.

ז. מפורשים הדברים במדרש (תנחומא כד) 'רבן שמעון בן גמליאל אומר, בא וראה כמה מופלאין דרכיו של הקב"ה יותר מדרכי בשר ודם, בשר ודם במתוק מרפא את המר אבל הקב"ה במר מרפא את המר', ועל כן ציוה עליו להשליך עץ מר לתוך המים (ונחלקו שם במדרש במין העץ) ודייקא על ידו נמתקו המים. והיינו טעמא שהקב"ה ממתיק מר במר, למען נאמין בו שגם אם נראה בעליל בדרך הטבע שנעלו השערים, הנה הקב"ה משדד המערכות וממתיק מר במר, ולהורות כן נקרא המקום בשם 'מרה' לזכרון עולם שממתיק מר במר שלא כדרך הטבע כלל.

בדרך זה יש לבאר האמור בשירת הים 'אמר אויב ארדוף אשיג אחלק שלל תמלאו נפשי אריק חרבי תורישמו ידי, נשפת ברוחך כסמו ים' (טו ט-י). שכבר עמדו המפרשים (עי' רמב"ן) לאיזה צורך נכתב מחשבת פרעה בתורה, עוד צ"ב, מדוע סייע הקב"ה בידו לרדוף אחרי בני ישראל עד הים, ולא סיכל עצתו בעודו בארץ מצרים, כדי שלא יוכל כלל לצאת ולרדוף אחריהם. אלא ביאורו, כי רצה הקב"ה להראות כוחו וגבורתו לחזק האמונה בו ית', ועל כן סייע ביד פרעה לרדוף ולהשיג את ישראל חונים על הים, שעל פי דרך הטבע לא היה להם שום עצה ותבונה כיצד ינצלו מידו, אלא שהקב"ה קרע את הים והעבירנו בתוכו למען נדע כי מי כמוהו באלים ה'. ולשם כך נכתב בשירה מחשבתו הרעה ארדוף אשיג וכו', בכדי שנתבונן שהנה כבר היה פסע בינם לבין המות, אך הקב"ה יכול להושיע את האדם באופן שלא עלה כלל על דעתו.

ולא זו בלבד, אלא שהים היה נראה מתחילה כ'אבי אבות' המרה, שהרי מחמתו הם אבודים לגמרי באין מוצא, ואין להם דרך להמשיך לברוח מפרעה, והראה להם הקב"ה כי דייקא כאן הוא הפתח להצלה ובאופן שלא עלה על דעתכם, הים יבקע לשניים ואתם תעברו בו, לאידך, מצרים ינוסו לקראתו ויצללו בתהומות בלב ים.

היום יהא לכם התחזקות בכל דור ודור, שכמו שאתם תראו 'את ישועת ה' אשר יעשה לכם היום וכו' לא תוסיפו לראותם עוד' כן יהיה עד עולם, בכל דור ודור אם תשובו ותתפללו אל ה' באמת, בעל הרחמים מהרה ירחם עליכם ויוציאכם מצרה לרוחה ומשעבוד לגאולה במהרה בימינו אמן. עכ"ל.

יצאו העם ולקטו - הדאגה וחוסר הבטחון מרחקים את הישועה בפרשתן (טו ד), 'ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ויציא העם ולקטו דבר יום ביומו, וביאר הרה"ק ה'נועם אלימלך' זי"ע (ד"ה ויאמר) שכך אמר הקב"ה למשה, הנני מוכן להיות ממטיר לכם לחם ולהשפיע פרנסה מן השמים, אך מאחר שיציא העם ולקטו, ר"ל שהמה מחוסרים בטחון ויצאו מגדר נכון, על כן ולקטו דבר יום ביומו, לכן נצרך לצאת לפרנסתו מדי יום. וז"ל, שהשי"ת אומר מה שאתם אומרים שצריכים לפרנסה אני תמיד בכל עת מוכן ומזומן לפרנס ולתת לכל איש מידי יום ביומו פרנסתו בשמים^ט. ויציא העם ולקטו וכו', פירוש כשאדם הוא מחוסר הבטחון ויוציא מגדר הנכון והראויה לבטוח בה, לכן ולקטו דבר יום ביומו - צריך להתחדש אליו הלקיטה מחדש, כי אם היה בוטח בלב נאמן היתה פרנסתו מזומנת לו שלא בצער ועבדות כלל, כי אם כמטר הזה החולך שלא ביגיעה. עכ"ל.

הן הן הדברים אשר הגיד בקדשו הרה"ק ה'אמת ליעקב' מבעלנרוב זי"ע (בנו של ה'שרף ממנאלינצא זי"ע) בזה"ל, דהנה משה רבינו ע"ה כשראה את בני עומדים בצרה גדולה מאד אשר אין דרך לנטות ימין ושמאל, מוקפים מארבע רוחות, מצד אחד הים ומצד שני המצרים, ומשני הצדדים נחשים ועקרבים, וכאשר ישראל רואים את עצמם במצוקה גדולה בזאת מיד ויראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ה' בלב נשבר מאד. והיה משה רבינו ע"ה מחזק אותם ואומר להם, תדעו בטח, שכמו שאתם רואים עצמכם במצוקה גדולה כזאת, שאתם מדמים בעצמכם שאין לכם שום צד הצלה חלילה, ועכ"ז תראו מהרה את ישועת ה' אשר יעשה לכם היום. כמו כן בכל דור ודור, כמו בזמן הזה אשר גם אנחנו מוקפים מארבע רוחות, דהיינו מצד אחד הים שקשין מזונותיו של אדם בקריעת ים סוף, ומצד השני המצרים היינו השעבוד, ומשני הצדדים נחשים ועקרבים היינו המניעות שמונעים אותנו מעבודת השי"ת, הן מצד היצר והן מצד צרות ופגעי הזמן, עם כל זאת בל תתיאשו עצמכם ח"ו, רק אתם עם ה' חזקו ונתחזקו וקראו אל ה' בחזקה ובמהרה תצמיח לכם הישועה בכל עיניכם.

וזהו כוונת הכתוב 'התיצבו', פירוש, התחזקו לכל תיאשו עצמכם חלילה, וגם מזה הישועה אשר יעשה לכם

ח. מעשה נפלא הביא הרה"ק ה'שפע חיים' זי"ע (שפע חיים תשמ"ג בפרשתו), וז"ל, פעם דרש הגה"ק ר"ח וויטאל זי"ע שכל אדם אשר ישים ה' מבטחו יזמין לו השי"ת כל צרכיו, אפי' שלא יעשה כל פעולה והשתדלות, בין שומעי לקחו היה יהודי פשוט ותמים שהדברים נכנסו ללבו עד שקבל עי"ע מתוך אמונה תמימה שלא לעסוק יותר במסחר אלא לעסוק בתורה"ק, הגויים שבאו לחנותו כהרגלם לעגו עליו לראותו לומד והשתוממו לשמוע שהפסיק לסחור אלא בוטח בה', אחרי כמה ימים נכנס לחנותו גוי שהחזיק בידו פרווה (fur) כבדה שקנאה בסכום מועט ורצה למוכרו ליהודי, והלה השיבו שהפסיק לסחור, גער בו הגוי, הניח הפרווה, ואמר הנני משאיר פרווה זאת בידך ולכשיזדמן לך תשלם לי תמורתו, כי קשה עלי המשא של הפרווה הכבידה. משיצא הגוי מהחנות והיהודי רצה להניח הפרווה, נקרעה הפרווה ונפלו מבין הקרעים דינרי זהב רבים ויהי לפלא... לאותו יהודי היה שכן שראה שאכן נתקיים בשכנו מה שהבטיח ר' חיים וויטאל בדרשתו, אמר בלבבו שגם הוא יחדל מלהתעסק לפרנסתו, וכך יזכה גם הוא לפרווה עם זהובים, ולא זכה... כעבור כמה שבועות הלך האיש לשאול את ר"ח וויטאל לפשר הדבר במה נשתנה הוא מחברו, השיבו מהר"ח, חברך בטח בה' מבלי שיעלה על דעתו איך ישפיעו לו וסמך על הקב"ה, משא"כ אתה הרי ציפית לפרווה וכאשר האדם יש לו עצות בנפשו אינו זוכה לישועת ה'.

ט. כך דרש הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זי"ע את לשון הכתוב (יד יד) 'ה' ילחם לכם ואתם תחרישון', 'ילחם' הוא מלשון 'לחם', ואילו 'תחרישון' הוא מלשון 'חושב מחשבות' [וכמו שנאמר (משלי ו יד) 'חורש רע'], וזה ביאור הכתוב, ה' הוא הנותן לכם לחם וכל צרכיכם, ולבסוף אתם תחרישון - אתם עסוקים כל היום לחשוב מחשבות היאך להשיג את המזונות, ומדוע אינכם בוטחים בו ית'...

באר הפרשה - פרשת בשלה

ביוצא בדבר מבאר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (אמרי הרי"ם בפרשתן) בהאמור בפרשתן (ז' א-ג), 'ויחננו ברפידים ואין מים לשתות העם, וירב העם עם משה ויאמרו תנו לנו מים... ויצמא שם העם למים וילן העם על משה', וצריך ביאור מדוע כפל 'ואין מים לשתות' ושוב 'ויצמא העם', אלא כי באמת 'השי"ת משגיח על כל העולם, והכל מאתו יתברך והוא המחיה את כולם ללא הפסק, כן משפיע מטובו לצרכי בני ישראל', אך כאשר האדם דואג ובהול להשיג פרנסתו ושאר צרכיו ואינו בוסח בהשי"ת שהוא זן ומפרנס לכל, אזי עושין פגם בהשפע ומתישין בוחו של מעלה, שיהיה נפסק השפע באמת, וגורמים שיבואו לידי חסרון'.

באופן אחר ביאר כ"ק אדמו"ר מקאלוב שליט"א לרפו"ש, ה' - בדברים שהם 'צורך גבוה', ענייני עבודת ה' ויראת שמים, שם ילחם לכם - אתם צריכים ללחום ולעבוד ולהתייגע ולא 'לסמוך' על הקב"ה... כי הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, אכן ואתם - בדברים הנוגעים לכם, שם תחרישון, תשתקו ותשקטו בתוקף האמונה והבטחון בהשי"ת... י. וביתר שאת נבאר, עד כמה הוא שיעור 'השתדלות' והיכן הוא גבול ה'בטחון' נקדים בהאמור בריש פרשתן (יג יח) 'וְחָמְשִׁים עָלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאַרְצֵי מִצְרַיִם, וּפִירַשׁ רַשׁ"י 'אֵין חֲמוּשִׁים אֲלֵא מְזוּיָנִים', שמאחר שיצאו למדבר והלכו למקום שאין בו ישוב על כן הוצרכו לזמן לעצמם כל צרכם, והקשה הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (דרש משה), אם כן מדוע צידה לא עשו להם, ולא נטלו אלא שיירי המצות שאכלו בליל חמשה עשר, מה בין כלי זיין לאוכל... אלא יסוד גדול נאמר כאן, מה שביד האדם לעשותו - הרי הוא מחויב לעשותו מדין השתדלות, ובמה שאין בידו לפעול ולהשתדל בזה עליו לבטוח בה' ולא לעשות מאומה, ולכן, כלי מלחמה אכן נטלו עמהם, אך 'צידה' - לא עשו להם', מאחר שיצאו בלי 'תוכנית' (פלאן) כמה זמן עתידים הם להישאר במדבר, והרי ממילא אין ביכולתם לקחת מזון 'לכל החיים' או לארבעים-חמישים שנה... ואין בידם ברירה אחרת, אלא לסמוך על הקב"ה... ממילא פטורים הם מכל חובת ההשתדלות לגמרי ואינם צריכים להכין כלום לדרך.

ולא נאמרו הדברים כ'דרשה' בעלמא... אלא כך הוא דרכה של תורה ב'עסק' זה, והדברים נוגעים למעשה לחיי היום-יום. בישיבת הרמה של הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע למד בחור אחד שישב והמתין לזיווגו כמה שנים אחר שבא לפרקו, פעם שאלו ה'חפץ חיים' אודות מצבו, ענה הבחור שאינו מסכים רק לשידוך שיתחייבו עבורו חמשה שנים 'קעסט' (להיות סמוך) על שולחן חותנו, ולכן הוא 'יושב' ומצפה... שאלו ה'חפץ חיים', וכי כמה שנים נראה לך שתחיה, כמה נקצבו ימי חיך, נבהל הבחור למשמע השאלה, ומיהר לענות לכל הפחות 'ימי שנותינו שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה', אם כן - המשיך ה'חפץ חיים' ושאל - מאין תבוא פרנסתך בכל השנים ההם, ענה הבחור ואמר הרי מאמין אנכי בה' אלוקי ובוודאי שהוא יהא בעזרי בענייני פרנסה וכלכלה, אמר לו ה'חפץ חיים', הגע עצמך, אם על חמישים שנה (שאחר ה' שנים הראשונות) הינך מאמין ובוטח שהקב"ה ישלח עזרך מקודש, האיך לא תאמין בו שיזון אותך ויתן לך כדי מחסורך גם בחמש שנים הראשונות לאחר הנישואין.

הוסיף ה'חפץ חיים' ואמר, מידה זו מידת דתן ואבירים היא, שעברו על ציווי הקב"ה והותירו מהמן למחרת, מחשש שמא לא ירד המן למחרת, אף שידעו שעל הימים שלאחר מכן, חייבים הם לסמוך על ה' הנותן לכל בריה ובריה די פרנסתה ולכל גוייה וגוייה די מחסורה... ואפילו הכי דאגו דאגת המחר.

וכבר אמרו למי שאמר 'פרשת המן' ביום ג' בשלח - וכי באמת רצונך לקבל מן השמים מזונך של כל יום ביומו דוגמת המן, או רצונך בכמה מיליאנען (מליונים) בבנק שלך...

מעשה כיו"ב היה בבחור אחד מיישיבת 'כפר חסידים' שפנה אל המשגיח הגה"צ רבי אליהו לופיאן זצ"ל, וגילה את לבו שהוא רוצה לעזוב את כותלי הישיבה כדי לעסוק ביגיע כפיים ולהרוויח מעות. שאלו המשגיח מדוע החליט כן, ויען הבחור שהרי בקרוב יזמין לו ה' את זיווגו ויקים בית בישראל, ובעזהשי"ת יולדו לו בנים ובנות והוא צריך מעות לפרנסם, לכן ברצונו לחסוך מעתה מעות... פתח המשגיח ושאלו, ומי הבטיחך שאכן תינשא למז"ט, ענה הבחור ואמר, הלא כל באי עולם נישאים בשעטומ"צ ומה נשתנתי מהם, מאמין אנכי שאף אני אנשא בבוא העת. הוסיף המשגיח, ומי ערב בעדך שתזכה להיפקד בבנים ובנות, ויען הבחור בחרון קל, וכי המשגיח מקלל אותי חלילה, הלא מדרכו של עולם שיש לכל איש זרע בר קיימא ומאמין אנכי שאזכה אף אנכי להיפקד, ועתה הניחה לי לצאת לעבוד ביגיע כפיים בכדי לפרנס את כל אלה. א"ל המשגיח - מתוך דבריך תנוח דעתך ויסתרו דאגותיך, שהרי מאמין אתה שתינשא כדרך כל אדם, גם הנך מאמין שתיפקד בזש"ק כדרכו של עולם, ורק בדבר אחד אינך מאמין, שיחיש הקב"ה את פרנסתך כפי שהוא זן ומפרנס לכל באי העולם...

פרשת המן בכל יום מובטח לו שלא יבוא לעולם לידי חסרון מזונות. אף ב'תשב"ץ' (רנ"ו) כתב בשם הירושלמי כל האומר פרשת המן בכל יום מובטח לו שלא יתמעטו מזונותיו, והוסיף ה'תשב"ץ' - ואני ערב', והיינו שיזכור תמיד לאן עליו לפנות בבוא עליו מחסור בפרנסה וכדו' א".

והיינו כמו שביאר המ"ו (פק"ד) שהוא כדי שיאמין האדם שכל מזונותיו באים בהשגחה מלעילא"י. הוסיף ה'משנה ברורה' (פקי"ג) להורות שריבוי ההשתדלות לא יועיל מאומה (ורק על ידי ה'תפילה' בכוחו לשנות הנגור). וכך היה במן ה'מרבה לא העדיף והממעיש לא החסיר', וסוף דבר העלה כל אחד בידו 'עומר לגולגולת' כמו שנקצב לו מן השמים. ומוזה ילמד האדם שריבוי ההשתדלות לא יתן לו ולא יוסיף לו מאומה, ולא

זבזה יבואר כפילות הפסוקים כי אכן בתחילה עדיין לא צמאו כלל למים, אלא כראותם כי 'ויחננו ברפידים ואין מים' חששו שמא יחסר להם מים לאחר זמן, התחילו לריב עם משה תנו לנו מים, וזה הפחד אשר פחדו שמא יחסר להם מים ויבואו לידי צמאון גם שאכן ויצמא העם למים. ולזה כפל לומר בשנית ויצמא העם למים (הראשון על 'חששם' שמא יצמאו, והשני שאכן נעשו צמאים בפועל). אכן המאמין בה' שיתן לו מזונו כי מי שברא יומו ברא פרנסתו (מכילתא בשלח פר' ויסע ב) - וודאי שלא תקַזב תוחלתו, כי הקב"ה נותן שכר טוב לכל הבוטחים בשמו באמת.

ומהאי טעמא נפסק ב'שולחן ערוך' (א ה) 'שוב לומר (בכל יום) פרשת העקידה ופרשת המן', וכתב ה'רבינו בחיי' (שו"ב) וקבלה ביד חבמים, כי כל האומר

וכבר המליצו מדברי המשנה לעניין חשש על החמץ בערבי פסחים (פסחים ט). 'אין חוששין שמא גררה חולדה מבית לבית וממקום למקום, דאם כן מחצר לחצר ומעיר לעיר, אין לדבר סוף', והיינו שלדבר שאין לו סוף אין טעם לחשוש אפילו כשמדובר על ענייני חמץ שיש בו איסור כרת. לא פחות מכן הוא עניין הפרנסה, שהרי 'אין לדבר סוף' - כי אף אם ישיג את מזונו לשבוע זה עדיין אין לו לכל החודש, וכאשר ישיג לכל החודש ולכל השנה עדיין אינו מובטח לשנים הבאות, אם כן 'אין חוששין' לדאוג בעסקי הפרנסה, אלא יבטח בה' אלוקיו שיזמין לו מזונו דבר יום ביומו בעתו ובזמנו.

מין הבאר

כי הגם שצריך לעשות 'השתדלות' לפרנסתו, אך עליו לזכור כי אין ההשתדלות מועילה כלום, אלא כל פרנסתו היא אך ורק כפי מה שנקצב עליו משמיא, וממילא יבטח בה' ולא ישקיע ראשו ב'דאגות'... וכאשר רמזו במנהג ישראל תורה לתת מזון לעופות בשבת שירה, כי מדרך אכילת הציפור שבגשתה אל המאכל הרי היא מרכינה את ראשה, מכנסת המאכל ומיד מרימה את ראשה כלפי מעלה, שוב מרכנת ראשה וחוזרת ומעלה אותו, וחוזר חלילה. ללמדנו, שבענייני פרנסה אף שעלינו 'להשתדל', מכל מקום נזכור תמיד להרים תיכף ראשינו ועינינו למרום, לדעת שהקב"ה הוא הממציא לנו את הפרנסה.

יא. כי מילתא דפשיטא היא שאין די באמירה בפיו 'פרשת המן', אלא יתבונן בפנימיות הדברים, שכל פרנסתו והצטרכויותיו יגיעו אליו מן השמים בהשגחה פרטית.

יב. יש שרמזו בלשון הקרא 'הנני ממטיר לכם לחם מן השמים', ששפע הפרנסה דומה ל'מטר' הניתך מן השמים, מה המטר אי אפשר לשום בריה שבעולם לחזק ולהגביר את זרם וחוזק המטר, וכן להיפך - אין הדבר מסור בידי אדם להחליש את חוזק המטר, אלא הכל כפי שנקבע מן השמים, כן ממש היא הפרנסה - כל ההשתדלויות לא יועילו במאומה להרבות את שפע פרנסתו, וכן להיפך, אי אפשר לאדם להחליש או להפסיד פרנסת רעהו, אלא הכל יהא כפי שנקצב לו מן שמיא.

וכבר אמרו על מאמרם ז"ל (עי' תענית ח): 'מאן דיהיב חיי יהיב מזונו' כי כמו שלגבי ענין אריכות 'חיי' של האדם ושאר בריות יחיה כל אחד בדיוק כפי שנקצב לו מן שמיא - לא רגע פחות ולא יותר, ואפילו המלך הגדול והעשיר הגדול ביותר אינו יכול להוסיף לעצמו על ימיו ושנותיו אפילו יום אחד או שעה קלה, כמו"כ א"א לשום אדם שבעולם לשנות את הנגזר עליו בעניין הפרנסה, ולא יועילו לו כל טצדקי שבעולם להוסיף אפילו פרוטה אחת על

ה' אל משה מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו, ולכאורה צריך ביאור, מדוע צעק משה והתפלל אל ה' שיושיעם, והרי בוודאי ידע שבדבר ה' עשה את כל המעשים האלה, והיה לו לבטוח שיושיעם ה' למען שמו, כי 'הוא אמר ויהי' - הוא הביא את בני ישראל לפני הים ומצרים אחריהם ובוודאי הוא יושיעם, ולמה האריך בתפילה. עוד יש לתמוה, שהלא כבר כתיב מקודם לכן (פסוק יג) 'התיצבו וראו את ישועת ה' וגו', ונמצא שהיה משה בטוח בבירור בישועה, אם כן על מה התפלל.

ומבאר ה'באר מים חיים' וז"ל, והנראה כי תפילת משה לא הייתה על ישראל, כי עליהם אכן סמך והאמין בה' שיושיעם, ואף הוא בעצמו אמר להם מפורש ה' ילחם לכם, אמנם, עיקר תפילתו לא הייתה כי אם על ה'ערב רב' שקיבלם מדעתו, ועליהם האריך

יתרבו מזונותיו עבור זה, ולאורך אף אם לא ירבה בהשתדלות ישלים לו הבורא מזונותיו כפי הנקצב לו.

דבר אל בני ישראל וישבו - כוחה של תשובה

נפלאות מצינו בכוחה של תשובה¹, הבט נא וראה מה דאיתא ב'פרקי דרבי אליעזר' (פמ"ג) 'רבי נחוניא בן הקנה אומר, תדע לך כח התשובה, בא וראה מפרעה מלך מצרים שמרד בצור עליון הרבה מאד, שנאמר (ה ב) מי ה' אשר אשמע בקולו, ובאותו לשון שחטא בו בלשון עשה תשובה, שנאמר (טו יא) מי כמוכה באלים ה', והצילו הקב"ה מבין המתים'.

שמא תאמר לא אלי נאמרה 'פרשת התשובה' שהרי כבר התרחקתי מאד מאד... שמע נא לדברי הרה"ק ה'באר מים חיים' זי"ע על הפסוק (יד טו) 'ויאמר

מה שנגזר עליו. וכן בשאר כל ענייני העולם, אין כח בשום נברא ונוצר לשנות כמלוא נימא מרצון ה', וכל השתדלותו להעביר את הגזירה לא תצלח בידו.

יג. בפרשתו (יד טו), 'ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו, וכבר עמדו כל המפרשים לבאר אומרו 'מה תצעק אלי', והרי כך הוא דרכה של תורה לצעוק ולזעוק לישועת ה' כי תבוא, אכן מצינו במדרש (שמו"ר כא א) שנתבאר בזה"ל, הדא הוא דכתיב (תהילים לד יח) 'צעקו וה' שמע' וכו', לפי שצעקו בני ישראל על הים שנאמר (פסוק י) 'ויצעקו בני ישראל אל ה' - שמע הקב"ה תפילתם, ואמר למשה מה תצעק אלי, כבר שמעתי צעקתם, דבר אל בני ישראל ויסעו. עכ"ד המדרש.

נוראות מבאר בה הגה"ק רבי שלמה קלוגער זי"ע (חכמת התורה שנת תר"ג), וזה תוכן דבריו (בקצרה, וכדאי לעיין בכל הרחבת דבריו) שבאו חז"ל להשמיענו הוא שתפילת בעלי תשובה מתקבלת ונענית יותר מתפילתו של צדיק גמור, ועל כן אמר הקב"ה למשה 'מה תצעק אלי כבר שמעתי צעקתם', והיינו משום שמשה רבינו ע"ה היה צדיק גמור, ואילו בני ישראל היו בעלי תשובה [שהרי אמרו 'המבלי אין קברים במצרים לקחתנו למות במדבר' וגו' ואח"כ שבו בתשובה], ומשום כך שמעתי צעקתם וקבלתי אותה באהבה ובחיבה יותר מאשר אקבל את צעקתך.

והוכיחו חז"ל יסוד גדול זה, ואמרו הדא הוא דכתיב 'צעקו וה' שמע', שהרי בפסוקים הקודמים נאמר (תהילים לד יח-טו) 'עיני ה' אל צדיקים ואזניו אל שועתם, פני ה' בעושי רע וגו', צעקו וה' שמע', והנה 'צעקו' מוסב על הפסוק שלפניו, כלומר, אותם שהיו עושי רע וחזרו בתשובה, עליהם נאמר צעקו וה' שמע. ומדקדוק לשון הכתוב נראה שלגבי צדיקים (פסוק טז) לא כתיב שה' שומע שוועתם אלא ואזניו אל שועתם, דהיינו שהוא מטה אזניו בכדי לבחון האם הם ראויים שתתקבל תפילתם אם לאו, משא"כ בבעלי תשובה אמר (פסוק יח) 'וה' שמע, כי הם עדיפי ונענים תחילה. והיינו טעמא משום שיצחק אבינו נתן 'ירושה' את כח התפילה ליעקב, ואמר (בראשית כז כז) 'הקול קול יעקב והידיים ידי עשו', ועיקר ברכתו היתה למי שהיו ידיו כידי עשו רח"ל ונתהפך להיות קולו כקול יעקב, על כן בעלי תשובה עדיפי שהם באים מכוחו של יצחק אבינו ומברכתו.

כדברים הללו כתב גם הרה"ק ה'אור לשמים' זי"ע, לבאר מה שנאמר בפר' בא (י יח) 'ויצא מעם פרעה ויעתר אל ה', וז"ל, כי איתא מקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אין יכולים לעמוד, כי הצדיק שלא טעם טעם מר לעולם אין כוחו גדול כ"כ, כזה שהיה משוקע בחטא והעלה עצמו מעומק שהיה בו. וזהו פירוש הפסוק 'ויצא מעם פרעה' רומז לבעל תשובה שיוצא מעומק הקליפות, ויעתר אל ה' - זה יוכל לעתור אל ה', ועוד כוחו גדול שיוכל להפוך מדת הדין למדת הרחמים כעֶתֶר (- קלשון) זה שמהפכת את התבואה (סוכה יד), ונוכל לומר שלזה כיוונו חז"ל בלשונם הזהב מקום שבעלי תשובה עומדין כי עמידה היא תפילה (ברכות כו:), עכ"ל.

מרשע לצדיק, מאפילה לאורה להיות אהוב וחביב וקרוב לאביו שבשמים".

וכבר נאמר בפרשתן (טו כו), 'כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך', ולכאורה צ"ב, כי רק 'מכות' מצינו במצרים, אבל לא מחלה ולא חולי, והיה לו לומר 'כל המכה אשר שמתי במצרים' ומהו אומרו כל המחלה. ומבאר הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (ת"מ ד"ה כי אני ה' רופאך) שהכוונה היא על המחלה של 'כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו', שהקב"ה הכביד את לבם שלא יוכלו לשוב בתשובה אליו, ובוה בא להבטיח לבני ישראל - 'מחלה' זו לא אשים עליך, ולעולם לא יסגור הקב"ה דלתות התשובה בפני בניו רחומיו, אלא, הפתח פתוח לכל יהודי לשוב אליו יתב"ש, ואביו שבשמים מחכה ומצפה לו מתי ישוב אליו.

בתפילה שגם אותם יושעים ה', אחרי שבאים להסתופף תחת צל כנפי השכינה, ואף על זה אמר לו ה' מה תצעק אלי, פירוש, למה אתה מאריך בתפילה בין שאומרים שבאים להתקרב אלי ודאי אשר אושעים בשביל קידוש שמי. עכ"ל. ללמדנו, שכל הרוצה להתקרב אל ה' ודאי שהקב"ה יושיעו...

וישוב לעצמו, וכי גרוע הנני מאותם שעמדו על הים וכפרו בקוב"ה ובטובתו, בתלונתם 'המבלי אין קברים במצרים לקחתנו למות במדבר' (יד יא), ואעפ"כ זכו מיד בלילה שלאחריו ל'קריעת הים' ולהתגלות אלוהית שהיו מראים באצבע ואומרים 'זה א-לי ואנוהו' ו'ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בנבואתו', והיאך היה כדבר הזה. אלא מכאן הוכיח הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (פסח תרל"ב בד"ה והנה) שבכוח כל יהודי באשר הוא ליהפך 'בשעתא חדא ברנעא חדא'

מן הבאר

דבר חידוש מצינו בש"ך עה"ת (מגורי האר"י) המפרש מה שנאמר (דברים כג ח) 'לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו, וז"ל, מצאתי כתוב לא תתעב מצרי בלשון יחיד, רמז על פרעה שהרהר תשובה ונצול ומלך על נינוה, וחרה ליונה על שלא נהפכה ואמר טוב מותי מחיי, על זה רמז כאן לא תתעב מצרי, שלא יהא מתועב בעיניך, כי גר - כבר נתגייר ועשה תשובה, עכ"ל. והדברים נפלאים, פרעה הרשע, הוא הגבר שהרבה להרשיע במצרים, ואף בהיותו בנינוה הרבה לחטוא וכדכתיב (יונה א ב) 'כי עלתה רעתם לפני', עד שחרה ליונה על שקיבל ה' תשובת נינוה, ומכל מקום מקרא מלא דיבר הכתוב לא תתעב מצרי - שלא יהא מתועב בעיניך...

יד. שמעתי מחכם אחד לבאר בפסוק בפרשת בא (י כד), 'וגם מקננו ילך עמנו לא תשאר פרסה כי ממנו נקח לעבוד את ה' אלוקינו ואנחנו לא נדע מה נעבוד את ה' עד בואנו שמה', ולכאורה צ"ב, מדוע הוצרך לאמר זאת לפרעה, וכי עליו לתת לו דין וחשבון מדוע הוא צריך את המקנה, והיה לו לומר לו - אני צריך לצאת יחד עם המקנה, ותו לא מידי.

אלא יבואר, בהקדם הקרא בריש פרשת שמות 'ויקם מלך חדש אשר לא ידע את יוסף', וברש"י פירש, מלך חדש ממש, או שנתחדשו גזירותיו. בין כך ובין כך צריך ביאור כיצד יתכן לומר 'אשר לא ידע את יוסף', וכי יתכן כזאת, איש אשר העשיר את כל מצרים והצילם ממות לחיים והוא לא ידעו, מנין לו עוז ותעצומות כגון דא לבוא ולשעבד שישים רבוא מבני ישראל, אלא שאכן, פרעה זה כל כך חזק יש בו, להתחדש באופן נורא ונשגב, וכדי לחדש גזירות היה מסוגל לשכוח בפועל ממש את יוסף ואת כל אשר עשה לטובת מצריים, עד שבאמת יגיע למצב של לא ידע את יוסף. ועתה, כאשר בני"י ירדו להוציא בלעו מפיו כמבואר בזוה"ק ובספרים קדושים, היינו, להוציא כח הקדושה אשר בקרבנו, והוא שהם למדו ממנו את כח ההתחדשות, ואמר משה לפרעה, כל כוחו של היצר להביא לפני האדם את העבר שאינו טוב, ומנין לנו 'ואנחנו לא נדע', מנין לנו 'כח' לשכוח הכל, ולהתחיל באמת מחדש לעבוד את ה', זאת למדנו ממך.

וכך אמר הרה"ק ה'מי השילוח' זי"ע הנה מצינו ב' שונאי ישראל פרעה ועמלק ואילו עונשם נשתנה זה מזה, פרעה שאמר מי ה' נטבע בים סוף ושוב אין מצוה לשנוא אותו ולמחות את זרעו, ואילו את עמלק עלינו לשנוא עולמית, למחות את זכרו מתחת השמים מבלי להשאיר שריד ופליט. ולכאורה קשה, והרי פרעה הרשיע יותר כי

באר הפרשה - פרשת בשלה

הרבי רבי העניך מאלכסנדר זי"ע כי 'עתיקא' הוא מלשון 'להעתיק מקומו' [וכמו 'ויעתק משם' (בראשית יב ח)]. 'אוועק רוקען פין די טבע' [להווי' עצמו מטבעו], ו'בוה תליא מילתא' טו. ור"ל, שישועתם של בני ישראל תלויה במעשיהם ע"י שישנו טבעיהם והרגליהם.

ובך כתב ב'ראשית חכמה' (שער האהבה פ"ח) 'ונלמוד מענין זה, במי שהוא רוצה שהקב"ה יעשה עמו

ויסעו - יסיע עצמו ממקומו ומצבו, או 'יבקע הים' בפרשתן (יד טו), 'ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו, ואיתא בוזה"ק (ח"ב נב): תאנא [למדנו] בספרא דצניעותא, 'אלי' דייקא [אין לך לצעוק אלי, כי תשועה זו אינה תלויה בידו, אלא] בעתיקא תליא כלא [כל תשועה זו תלויה בעתיקא], ואם כי דברי הוזה"ק עוסקים בכבשוננו של עולם ואין לנו עסק בנסתרות, אכן על דרך העבודה ביאר הרה"ק

כפר בה, וכמו שאמר 'לא ידעתי את ה', מי ה' אשר אשמע בקולו', ולא מצינו כזאת אצל עמלק, אלא ביאורו, שפרעה אכן לא האמין בה', אך עמלק גרוע ממנו, כי הוא גרם לישראל שלא להאמין בעצמם, שזינב את כל הנחשלים שהענין פולטם, וטימא אותם מתוך הטענה שבין כה וכה כבר הם 'חלשים', על זאת אין כפרה עולמית... טו. כיו"ב ביאר הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע, עפ"י מה שאמר אביו הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע, שיש מין חיה הנקראת 'ביבער', וכך היא דרכה, להיכן שתלך, הרי בדרך חזרתה תשוב באותו דרך בדיוק ממש, וממילא כשרוצים לצודה מתבוננים בדרך הליכתה, ומכינים לה 'מלכודת' באותו מקום, שכשתשוב על עקבותיה תלך ישר לתוכי המלכודת, ובאמת כשהיא חוזרת והיא רואה את אשר לפני היא מתחלת לבכות 'שעות וימים', אבל אינה מסוגלת לשנות דרכה, עד שנכנסת תוך כדי בכיה למלכודת... ויש אנשים אשר הם כאותה חיה, וכלשונו 'ער וויינט ווי אביבער און גייט אין פאסקע' - ר"ל, שהם תמיד בוכים על מעשיהם, ואף שהוא רואה את גודל השבר ו'בוכה' עם כל זאת אינו נמנע וממשיך להיכנס לתוכי הבור והכשלון כי נדמה לו שהוא מוכרח לילך באותה דרך. עפ"י ז' ביאר ה'בית אברהם' שכך אמר הקב"ה מה תצעק אלי - מה היא התועלת בצעקה לחוד, דבר אל בני ישראל ויסעו, שישעו וינטו מדרכם ומעשיהם הקודמים.

והנה אם היתה ה'ביבער' זזה מדרכה הקבוע בס"מ (סענטימעטער) אחד כבר לא היתה נופלת ב'פח יוקשים', כיו"ב ייאמר לאותם שנדמים לביבער ובוכים ומייללים מרה על מצבם, אין מבקשים ממכם לעשות 'ויסעו' מעיר לעיר... לשנות את הדרכים מן הקצה אל הקצה, אלא לזוז מעט... משהו... וכבר תנצלו מליפול ברשתו של היצר הרע. דבר נפלא מצינו בעניין זה בדברי 'רבינו בחיי' על הפסוק בפרשתן (טו יח) 'ה' ימלך לעולם ועד', וז"ל, ונכתב 'ימלך' חסר (ולא ימלך), ללמדך שאין הקב"ה בא בטרוניא עם הבריות שיהיה מבקש מהם עבודה קשה אלא בנחת ובדברים רכים, כענין שנאמר (מיכה ו ג) 'עמי מה עשיתי לך ומה ה'ק'אתיך ענה בי', עכ"ל. ובכלל הדברים הוא שהקב"ה מבקש מכל אחד לפי כוחו ומצבו באשר הוא.

עוד מבאר ה'בית אברהם' זי"ע על פי מעשה שהיה אצל זקנו הרה"ק ה'יסוד העבודה' זי"ע, שנכנס אליו אחד מחסדיו, נענה ואמר 'ה' יעזור לי שאזכה להיות יהודי כשר', נענה לו ה'יסוד העבודה', השי"ת מוכן תמיד לעזור לך אבל זאת נדרש ממך, שאתה תעשה את חלקך. ולפ"י יתפרש הכתוב מה תצעק אלי ברצונך לקבל עזר ממעל, דבר אל בני ישראל ויסעו - 'שיעשו את המוטל עליהם, ואז יוכלו לצעוק לה' ולעזרתו'.

וכאותו המעשה הנודע על הרה"ק מראפשיץ זי"ע שראה אברך שעמד בתפילתו ביום חג השבועות ושפך לבו כמים בתפילת 'והאר עינינו בתורתך' משך זמן ארוך מאד, ושב להתחנן כבן המתחטא אצל אביו שוב ושוב, בגמר התפילה ניגש אליו הרה"ק מראפשיץ ו'גמרא' גדולה בידו, וכה אמר לו, הייתי בשמים וראיתי שתפילתך נשאה פירות ונתקבלה באהבה לרצון, הא לך גמרא ותתחיל בלימודך...

באופן אחר יש לבאר שכך אמר הקב"ה ויסעו - עתה ומיד, וכמו שרמזו צדיקים בלשון הפסוק בפרשתן (יז ט) 'צא הלחם בעמלק מחר', שעלינו להקדים ולצאת למלחמה כנגד אותו 'עמלק' היצר המלמדנו לדחות כל דבר טוב וכל הנהגה טובה - 'למחר... למחר...' וכוונתו היא לדחותו כדי שתפוג ההתעוררות, ואז יקל עליו למנוע ממנו להתחזק, מה יעשה האדם - מצוה הבאה לידיך אל תחמיצנה, אלא עשה אותה לאלתר מבלי להתמהמה ורק כך יעלה על דרך המלך.

וסמך לדבר מצינו במה שכתב ב'תרגום יונתן' (יז יב), שמשנה רבינו נענש והיו 'ידי משה כבדים' (מבלי כח להחזיק את ידיו כלפי מעלה) מפני שלא הזדרזו אלא דחה את המלחמה למחרת, והיה עליו להעביר את הטומאה מן הארץ תיכף

הלוך ונסוע אל הים 'סמוך לבו לא יירא' מעוצם במחונם שבוודאי יקרע לפניהם, או יגרמו עי"ז התעוררות למעלה שיעשה להם הנם ויקרע לפניהם. וזהו 'לסוסתי ברכבי פרעה דמיתך רעיתי' (שה"ש א ט) - ר"ל כמו בסוסי פרעה שהיה היפך מנהגו של עולם שהרוכב מנהיג לסוס, ובפרעה וחילו הסוס הנהיג את רוכבו כמו שאמרו רז"ל (שהסוס הנהיג את בעליו לתוככי הים), בן דמיתך והמשלתך רעיתי ע"ז האופן ממש, שאף שאני רוכב ערבות, עב"ז בביכול את מנהיגה אותי ע"י מעשיך. שענין התחברותי בביכול להעולמות הוא רק כפי ענין התעוררות מעשיך לאן נוטים. וזהו שאמר הכתוב (דברים לג כו) 'רוכב שמים בעורך'. וכן מה שאמרו רז"ל העבודה צורך גבוה, עב"ל. ובלומר שכל יהודי מנהיג בביכול במעשיו בזה העולם את אשר יעשה בעולם העליון".

נמ שהוא שינוי הטבע צריך שהוא תחילה ישנה טבעו לעבודתו^{טז}, כענין קריעת ים סוף שהוא דבר חוץ מן הטבע ולכן אמר בוזהר דהא בעתיקא תליא כי משם ישתנה הטב"ע בהוא אלהי"ם ויתהפך לרחמים, עיי"ש. ומבואר בדבריו בפירוש הוזה"ק, כי הקב"ה אמר למשה דבר אל בני ישראל ויסעו, בעתיקא תליא מילתא, שאם רצונם לזכות לנם אזי שהם יעשו תחילה משהו מחוץ לדרך הטבע.

ובדבריו הנוראים של הנה"ק רבי חיים מוואלאז'ין זי"ע (נפה"ח שער א סוף פ"ט, דרשות מהר"ח שה"ש א ט, עיי' נועם אלימלך - ליקוטי שושנה ד"ה לסוסתי) בזה"ל, ולכן בעת קריעת ים סוף אמר הוא ית' למשה 'מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו', ר"ל דבדידהו תליא מילתא, שאם המה יהיו בתוקף האמונה והבטחון ויסעו

ומיד ולא לדחות פורקנן של ישראל. ואף על פי שאין לנו שמץ השגה במשה רבינו עליו השלום, אך על כל פנים ללמדנו בא שאסור לדחות למחר ולאחר זמן.

מזן הבאר

וכן ידוע מפי ספרים וסופרים, שזה עיקר קליפת עמלק, שרוצה להשפיל את בני ישראל - שלא יכירו במעלתם שיש להקב"ה עסק עמהם, והם בנים למקום, ובכל עת הוא מראה להם את הצד החלש שבהם, כדכתיב 'ויזנב בך כל הנחשלים אחרריך' ופירש רש"י 'חסרי כח מחמת חטאם שהיה הענן פולטן', ומראה להם שהם טמאים, כאמור 'אשר קרך בדרך' לשון טומאה. ושמעתי בזה מתלמיד חכם אחד ע"ד צחות, דהנה בדרושים נחמדים להמהר"ם שיף (שנדפס בסוף מס' חולין) כותב שם באמצע דבריו, וזה לשונו 'עמלק אותיות מעקל', ויש לרמז בזה דהנה בשפת אידיש קורין למי שהוא שפל וחלש שהוא מעקל"ע, וזהו עמלק - שאומר לאדם אתה מעק"ל, אין בקרבך כוחות להתגבר נגד יצרך, ובזה רוצה לייאש את האדם שלא יכיר רום ערכו, וירגיש בעצמו כאילו השי"ת ח"ו שונא אותו וכו'. וזהו שנצטוונו על 'מחיית עמלק', לדעת שמחשבות אלו הם הכל מקליפת עמלק, והוא שקר וכזב מתחילתו ועד סופו, כי באמת הקב"ה אוהב כל יהודי באיזה מצב שהוא, והוא שוכן אתם בתוך טומאותם, ואפילו מכעיסים לפניו לא זז מחבבם, וממתין לשובם אליו.

ולפיכך כשנלחם יהושע בעמלק כתיב 'ויחלוש יהושע את עמלק לפי חרבי', שלא מצינו לשון כזה של 'ויחלוש' בשום מקום, אבל לפי הנ"ל אתי שפיר, כי יהושע נלחם עם עמלק במדה כנגד מדה, כמו שעמלק רצה 'להחליש' אותנו שנחשוב עצמנו כשפלים וחלשים (מעק"ל) לפיכך כנגד זה ויחלוש יהושע את עמלק ודו"ק.

טז. כה אמר הרה"ק הרבי ר' העניך זי"ע (חשבה לטובה עה"ת, פסח), הנה בתורה מצינו בקריעת ים סוף, שהתורה אמרה 'ויבקעו המים', ומדוע כינו בגמרא ומדרשים את הנס 'קריעת ים סוף' ולא 'בקיעת ים סוף', הרי קריעה נחשבת לנס ופלא יותר מבקיעה. אלא, שהקב"ה אכן ציווה על הים רק על בקיעה של מה בכך - שבתוך הבקע הקטן יעברו בני ישראל. אך בפועל משהגיעו ישראל לים סוף והים ראה ויננס - מה ראה, ארונו של יוסף ראה, ובראות הים את ארונו של יוסף, שהתגבר על הנסיונות בקדושה נעלית, וקרע את עצמו מעל לטבעו. מיד נקרע הים. כי זה הקורע את עצמו למעלה מטבעו הרי כל מוסדי תבל נקרעים לפניו.

יז. ידוע מה שדרשו חז"ל (שבת קלג:) על הפסוק (טו ב) 'זה א-לי ואנוהו' - התנאה לפניו במצות, עשה לפניו סוכה נאה לולב נאה וכו'. והיה מרגלא בפומיה של הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל לבאר שייכות הידור במצוות

באר הפרשה - פרשת בשלה

המצוה של העסק בעצמות יוסף ולהניח מצוות נטילת המנון. זאת ועוד, היאך ביטל משה רבינו ע"ה מצוה זו והפריש עצמו מן הציבור שלא לעשות אותה מצוה בתוך כלל ישראל.

ומבאר בהקדם מה שיש לדקדק בלשון הכתוב 'דבר נא באזני העם וישאלו', שלכאורה היה צריך לומר 'ויקחו', שהרי נטלו את הכסף והזהב לצמיתות, ולא היתה זאת 'שאלה' שחוזרת לאחר זמן. אלא כי באמת כל הכסף והזהב שיש לו לאדם אינם אלא רק בדבר המושאל לו לזמן - למשך ימי חייו, ואינם 'שלו' לעולם ועד, שהרי לאחר פטירתו של אדם אין מלווין אותו לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובות ומרגליות אלא תורה ומעשים טובים בלבד" (אבות ו ט), וכאשר

וה' הולך לפנייהם - לזכור ולחיות תמיד את תכלית החיים בפרשתן (יג יט), 'ויקח משה את עצמות יוסף עמו וגו', ואיתא במדרש (שמו"ר כ יט) בהאי לישנא, עליו הכתוב אומר (משלי י ז) 'חכם לב יקח מצוות', שכל ישראל היו עסוקים בכסף וזהב ומשה היה עסוק בעצמות יוסף וכו', אמר הקב"ה למשה עליך נתקיים חכם לב יקח מצוות, עכ"ל. הקשה הרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע, שהרי אותם כסף וזהב שלקחו ישראל היה בהם מצוה גדולה אשר צוה אותם ה', והזהיר על כך יותר מבשאר מצוות, וכמו שנאמר (לעיל יא ב) 'דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב, ופירש רש"י בבקשה ממך הזהירם על כך, ואם כן מה 'חכמה' יש בדבר ליטול

לקריעת ים סוף, שכאשר התבוננו בני ישראל בכל הניסים שנעשו להם על הים, וכיצד נתעורר עליהם ההנהגה שמחוץ לדרך הטבע - רצו להמשיך הנהגה זו תדיר, על כן קיבלו על עצמם להוסיף במצוות יותר מעצם החיוב, ועי"ז ינהג בהם הקב"ה תמיד באופן ניסי (הובא בהליכות שלמה תשרי פי"א הערה 55).

יח. בספר 'מנורת המאור' (נר ה כלל א ח"א פ"ג) מביא משל למשנה זו, למה הדבר דומה, לאדם שהיו לו שלשה חברים, אחד היה ידידו הקרוב מאד אל לבו עד שלא זזה ידו מתוך ידו, בכל עת היו כל מעייניו ומחשבתו נתונים עליו כל היום, השני לא היה קרוב כמו הראשון אך עדיין היו מתראים זה עם זה בכל יום ודנים יחדיו בענייני השעה, ואילו את השלישי פגש רק פעם אחת ביום לזמן קצר, ואף לא האריך עמו הדיבור יותר מדי. פ"א קיבל האיש מכתב מ'בית המשפט', ואחזו פחד ורעדה, כי היה המכתב 'הזמנה' להתייצב לפני שופט העיר כי נחשד בעבירה חמורה מאד, כששיניו דא לדא נקשן ניגש אל ידידו הקרוב אליו וביקש מאתו שיעמוד לימינו בעת עמדו למשפט, אך הלה הפנה לו עורף ותירץ את עצמו שאינו יכול לסייעו, כי חושש שמא יחשבו השופטים שהוא מצדיק את מעשיו, ויענישו גם אותו, בליט ברירה פנה אל ידידו השני וגם הוא דחהו כשאינו מסכים ללוותו אלא עד מקום המשפט, או אז נזכר בידידו השלישי וביקש ממנו שיסייע בעדו, ואכן זה קבלו בסבר פנים יפות והבטיח לו לעמוד לימינו בכל עת ובכל מצב עד אשר יוציאו כצדק דינו.

והנמשל, לאחר מאה ועשרים נקרא האדם להשיב נשמתו ליוצרו ולעמוד בדין לפניו, הכסף וזהב אשר הוא קשור אחריהם כל ימיו ולילותיו לא יצאו אחריו מפתח הבית, אחריהם יבואו בני משפחתו וקרוביו שעמהם משוחח כמה פעמים ביום הללו ילווהו עד סתימת הגולל ולא יותר, רק התורה והמצוות שבקושי פגש בהם בחייו הם מבטיחים לעמוד לימינו בעמדו לפני בית דין של מעלה, ככתוב (ישעיה נח ח) 'והלך לפניך צדקך', והחכם ישתדל בכל ימי חייו להוסיף ולחזק 'קשריו' עם התורה והמצווה, והם יעמדו לימינו ביום הדין.

מעשה היה לפני כמה שנים, באיש יהודי מדרי העיר ניו יארק ושמו ר' אייזיק פערי ז"ל, הלה עשיר גדול היה עד מאד וזכה להאדיר מחדש את ספרי הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע ספר אבנ"ז המפוארים (מהדורת ארה"ב) ועוד כמה ספרים... ביום מן הימים נתבשר ר"א שהוא חולה ל"ע במחלה הנוראה מכיוון שכן פנה אל אחד הרבנים ממרביצי התורה והיראה בארה"ק, סיפר לו דברים כהוויתן, ובזאת ביקש ממנו לקבוע ביניהם 'חברותא' מידי שבוע (פ"א בשבוע) בספר הקדוש 'שם משמואל' - ע"י הטלפון (שהרי מקום מושבו בני"י והרב בארה"ק). כה נמשך לימודם כמה וכמה חדשים ארוכים, עד שגברה ל"ע מחלתו של ר' אייזיק ושבק חיים לכל חי, ונתבשרו בני ארה"ק בהודעת 'ארונו בא'... גם הרב ה'חברותא' הנ"ל בין המלווים היה... בגמר כל סדר ההלוויה וכבר יצא רוב הציבור מ'בית החיים'... כשעדיין עמדו כמה מאחרוני המלווים סמוך לקבר החדש אשר נכרה זה עתה, והנה הם שומעים 'קול פלאפון' (סעלפאון) בוקע ועולה מתוך הקבר, ויחרדו האנשים מאד... כי מעולם לא נשמע קול שופר מתוך קברו של אדם...

הכסף הנמצא בארץ מצרים ובארץ כנען, ועתה מה מלווה אותו, לא כסף ולא זהב רק תורה ומעשים טובים, וכדאיתא במדרש (ילקוט שמעוני) 'שהיה ארונו של יוסף מהלך עם ארון חי העולם (- ארון הברית), והיו אומות העולם אומרים להם מה טיבן של שני ארונות הללו, והן אומרים זה ארונו של מת וזה ארונו של חי העולמים, והיו אומרים להן אומות העולם, מה טיבו של מת מהלך עם ארון חי העולמים, והן אומרים המונח בארון זה קיים מה שכתוב בזה' - וראו בחוש כיצד התורה והמצוות המונחים בארון חי העולמים הם שהולכים ומלווים אותו. ועל כך אמר הקב"ה למשה 'חכם לב יקח מצוות', כי נתחכם משה להבין עומק הכוונה בדבר השי"ת וישאלו - ומשום כך נטל עמו עצמות יוסף להראות להם בחוש מה עומד לאדם ומה מלווה אותו ומה נשאר ממנו... וכל זאת 'שלא יפלו בחמדת זהב וכסף בשעת עסקם בהם'.

רצה הקב"ה לקיים הבטחתו 'ואחר כך יצאו ברכוש גדול' ולצוות עליהם לקחת מאת המצריים כלי כסף וכלי זהב, חשש שמא ישקעו בתאוות הממון ובחמדת הזהב והכסף, ויבלו כל ימיהם ברדיפת הממון, על כן אמר למשה רבינו דבר נא באזני העם וישאלו - להזכיר להם שהכסף והזהב שתחת ידי אדם אינם אלא בדבר המושאל אצלו, 'כי לא במותו יקח הכל ולא ירד אחריו כבודו', ועל כך אמר לו למשה בבקשה ממך הזהירם על כך, להכניס בלבבם היטב היטב שלא 'ימבעו' באותם הכלים שיקחו מהמצריים, אלא יזכרו תמיד מהו תכלית החיים^ט, ולשם מה נשלחו לעולם, ועם מה חוזרים למקום מחצבתם לאחר אריכות ימים ושנים.

ולכן לקח משה את עצמות יוסף עמו, להראות להם, הנה יוסף הצדיק שהיה העשיר הגדול מכל העולם בזו, וכמו שנאמר (בראשית מז יד) 'וילקט יוסף את כל

ונתברר הדבר, כי באותה שעה ראה הרב שכבר עמד מחוץ לביה"ח שאבד לו ה'פלאפון' אשר הוא נושא עמו בדרך קבע... ויחפש הנה והנה ולא מצא, מכיוון שכן ביקש מאחד הנמצאים שילונו את הפל' שלו והחל מתקשר משם לפל' שלו בכדי לשמוע את קולו מנגן בקול (או שיענהו המוצאו) וכך יעלה בידו למצוא אבידתו, אלא שלא שמע את הקול בכל ד' האמות אשר סביבו... עתה מששמעו את הקול נודע שבשעה שהרב כופף עצמו לקיים מצוות קבורה ולכסות בעפר נשמת ונפל הפל' מכיס בגדו לתוככי הר העפר אשר נערם בתוך הקבר... והיו אומרים במליצה כי מכל רכושו הרב של ר"א לא נטל עמו מאומה משנכנס לקברו, זולתי אותו פלא' שדרכו למד בכל שבוע עם הרב החברותא את דברי התורה בספר 'שם משמואל'...

יט. בפרשתן (טו ב), 'זה א-לי ואנוהו', ומצינו בזה ג' פירושים. א. אונקלוס תרגם 'וְאֶבְנֵי לֵה מְקַדְשָׁא', ופירש רש"י כי 'ואנוהו' הוא מלשון 'נוה' - בית ומעון, והיינו שאבנה לו בית המקדש. ב. עוד פירש רש"י שהוא מלשון 'נוי', והכוונה ש'אספר נוי ושבחו לבאי עולם'. ג. בגמ' (שבת קלא: נזיר ב:) דרשו 'התנאה לפניו במצוות, עשה לפניו סוכה נאה ולולב נאה וכו'. ומבאר הגאון הגדול רבי משה פיינשטיין זצ"ל (דרש משה) שג' הפירושים שייכים ותלויים זה בזה, כי הנה מדרך העולם אשר האדם 'משקיע' בדבר שהוא עיקר בעיניו, מייפה אותו ומשכלל אותו, ואף מרבה לשוחח עליו, כגון יש לך אדם שהדבר החשוב והעיקר אצלו הוא ביתו שם דירתו, ואכן משקיע בה הרבה לתקן אותה ברוב פאר והדר בקישוטים שונים ומשונים, ומתפאר בה לעיני כל חבריו וידידיו ושמח להזמין אותם לראות את הבית אשר מי ידמה לו... ועל כך נאמר זה א-לי ואנוהו, וכמו שתרגם אונקלוס מלשון 'נוה' - ואבני לה מקדשא, להבין ולהשכיל כי 'דירתו' של אדם אינה הדירה הגשמית וכל כיו"ב אלא עיקר החיים הם רק לעשות רצון ה' ית', 'בית המקדש' - תורה ומעשים טובים, כי היא בית חיינו... ואם יזכה האדם להעמיד את נקודת חייו על יסוד זה, כבר ממילא ירצה 'להשקיע' ולהתנאות לפניו במצווה נאה ולהדר במצוות, וממילא יספר נוי ושבחו לבאי עולם... כ. ובהאי עניינא מסופר, כי לאחר נישואי גאון ישראל רבינו הש"ך זי"ע ישב על התורה ועל העבודה כשהוא סמוך על שולחן חותנו כמנהג הימים ההם, ובתום תקופת ה'קעסט', כשהתקרב מועד יום השוק, פנה אליו חותנו ואמר לו שהגיע הזמן שיביא טרף לביתו ויעסוק לפרנסתו, ונתן בידו סכום מעות שיוכל לסחור בהם ביום השוק, ואכן הלך אל השוק ונשא ונתן במעותיו וראה בהם סימן ברכה והצליח מאוד בעסקיו, ותיכף ככלות ימי השוק שב לתלמודו כמימים ימימה. לשנה הבאה ניגש אליו חותנו ודיבר אליו שיצא לשוק, וטענתו בפיו הנה כל אשר אתה עושה ה' מצליח בידך, אשתקד הצלחת מאוד ו'מצאת מאה שערים', ובוודאי גם עכשיו תשיג כהנה וכהנה, השיב לו הש"ך, דע לך, כי אותה הצלחה בשנה שעברה היתה 'מעשה שטן', שרצה להכניסני לעולם המסחר בכדי לבטל

באר הפרשה - פרשת בשלה

מזמור שיר ליום השבת - עניינה של 'שבת שירה'

בספר 'רמתיים צופים' (על התנכ"א להרה"ק רבי שמואל משינאווא, פט"ז זוטא אות ז) מביא שהרה"ק רבי יצחק מווארקין זי"ע שאל את הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע מדוע נקראת שבת זו נקראת 'שבת שירה' על שם ה'קריאה' שקוראים בשבת זו שירת הים, (שהרי אינו עתה הזמן שהיתה השירה - בשביעי של פסח), וכי שבת פרשת בא נקראת 'שבת יציאת מצרים', וכן שבת פרשת יתרו אינה מכונה בשם 'שבת קבלת התורה'.

ענהו הרה"ק כי בתורה עצמה מצינו שינוי, שהשירה נכתבה אריח על גבי לבנה (מגילה טז: וברש"י), והנה 'ישראל' נוטריקון יש ש'ישים ריבוא אותיות לתורה, וכלומר שיש אחיזה לישראל בתורה, גוף היהודי משול לקלף, ואילו נשמתו החצובה מתחת לכסא הכבוד הרי היא בדיו הכתובה על גבי הקלף. וכאשר יש שינוי

בתורה הרי זה מורה על שינוי גוף היהודי בשבת זו, שבדיו להשתנות מן הקצה אל הקצה, ועל כן נקראת השבת בשם שבת שירה^{כא}. ומסיים ב'רמתיים צופים' - ובעיני ראיתי שהיה (ה'חידושי הרי"ם) רוקד ממש בקבלת שבת זו בשמחה רבה מה שלא היה דרכו בכל השנה^{כב}.

ובביאור הטעם שנכתבת השירה 'אריח על גבי לבנה' היה אומר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע שהנה גדלו של 'אריח' הוא חציו משל 'לבנה' (רש"י מגילה טז: ד"ה לבנה), נמצא שגדלו של הריווח (החלק) פי שניים מהכתב הנכתב. ולרמוז לנו, ש'הרבה יותר ממה שקראתי לפניכם כתוב כאן' (כלשונם יומא סח:), והשפע הרב הבא עלינו בשבת קודש זו גדול בהרבה מהניסים הכתובים בפירוש^{כג}.

איתא בשם הרה"ק ה'חזוה' מלובלין זי"ע (הובא ב'נהר שלום' עמוד פא לנכדו הרה"ק רבי מאיר שלום מקאלשין

אותי מלימודי, על כן סייע בידי להשתכר הרבה בכדי שעי"ז אגרר לעסקים, ולאחר שזממו יעלה בידו ואפסיק ללמוד או אז ייטול את הרכוש שנתן לי...

וביאר בזה לשון הכתוב ב'שירת הים' (טו ט) 'אמר אויב ארדוף אשיג אחלק שלל תמלאו נפשי אריק חרבי תורישמו ידי', אמר אויב - הוא היצר הוא השטן, ארדוף אחר האדם עד אשר אשיג, וכיצד אשיגו על ידי שאחלק שלל, אתן לו להצליח מאוד בתחילה כשיוצא למסחר עד שמעצמו יכנס ראשו ורובו בתאוות הממון ויעזוב תלמודו ואז יהא ברשות היצר ותמלאו נפשי, ולבסוף אריק חרבי תורישמו ידי, שייקח ממנו את כל כספו עד שיתרושש לגמרי ויצא קרח מכאן ומכאן, ללא תורה וללא ממון. וסיים הש"ך באמרו, אני אתחכם לעומתו... אפסיק לרדוף אחר הממון אחר הצלחתי הראשונה, וממילא יהא לי תורה וגדולה במקום אחד...

כא. טעם נוסף לקריאת השם 'שבת שירה' הסביר הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא זי"ע, כי כל הפרשה רצופה בניסים ונפלאות פלאיים שלא היו עוד כמותם, קריעת ים סוף, המתקת המים במרה, ירידת המן, וכן ניצחון עמלק, ואין לך נאה מהשם 'שבת שירה'.

כב. הרה"ק ה'אמרי חיים' מויז'ניץ זי"ע המליץ ואמר על דרך בני אדם לאחל אחד לחברו באמירה 'שהכל יתנהל כשורה', היינו שהכל ילך כ'שירה', עם ריבוי ההשפעות מלעילא.

עוד הוי מרגלא בפומיה (אמ"ח בשלח), שהנה דרשו חז"ל (סנהדרין צ:): 'אז ישיר משה' - מכאן רמז לתחיית המתים מן התורה, והכוונה היא שעל ידי קריאת השירה יכול האדם לבוא לבחי' 'תחיית המתים' אף בעודו חי בעולם הזה - להחיות בנפשו את כל 'ישנוניותו' בתורה ובמצוות, להלהיב לבו וכל אבריו באהבת ויראת ה'.

וכך כתב הרה"ק ה'שפתי צדיק' זי"ע (ורא א) וז"ל, שמעתי בשם רבי ר' בונם ז"ל, 'כל העוסק בפרק שירה בכל יום הוא בן עוה"ב', כי תהילות ישראל הוא למעלה מן מכולם, אכן אדם בעולם הזה כמה פעמים יורד ממדריגתו, נמשל לבהמה וחיה, לפעמים יורד ח"ו כשרץ, על כן יעמול איך שיהיה, קודם כל ייתן שיר ושבח לה' יתברך באותה בחינה שהוא, על ידי זה יוכל לעלות ממאפל שלו, עכ"ל. והיינו שמי ששר ומזמר, משבח ומפאר לבורא גם בעודו בנפילתו הוא הוא בן עוה"ב.

כג. בתוספת נופך יש להוסיף (וכמשמעות הדברים ב'מהר"ל אור חדש, אסתר ט י) דהנה בריש פר' 'ויחי' איתא ברש"י 'פרשה זו סתומה', ואין ריווח 'חלק' בין הפרשיות משום ש'נסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצרת השעבוד', נמצא שחיסור ה'חלק' מורה על סתימת עיניהם ולבן של ישראל, אם כן ב'שירת הים' שנכתבה 'אריח על גבי לבנה' ויש בה רווח חלק הרבה למאד, הרי זה מורה על פתיחת העיניים והלב גדולה ורבה עד מאד.

הנאמרים במס' פסחים (קיה). שנמשלו לנס קרי"ם, לבקוע את ים הצרות, ולפעול כל הישועות יד.

אמנם נצרך לזה 'תפילה' כדכתב ה'רשב"ם' (שם ד"ה בקריעת) על העניינים שדימו חז"ל קשין כקריעת ים סוף, 'ונפק"מ למבעי רחמי' (לבקש רחמים) להרבות בתפילות ותחנונים. על כן ירבה האדם בתפילה לא-ל חי, ויזכה לפעול כל טוב.

שירו לה' - סגולת אמירת שירת הים בשמחה ובכוונה

נוראות כתב הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (הובא בליקוטי יהודה ד"ה אלוקי אבי) לדעת מה פועל האדם קרוץ מחומר במרומים על ידי השירות ותשבחות שהוא אומר בהאי עלמא, דכתיב בשירת הים (טו טז) 'עם זו קנית', שהקב"ה קנה את כלל ישראל, והרי לא מצינו שעשה בהם הקב"ה אחד מדרכי הקניינים של הגבהה או משיכה, וביאר הרה"ק, עפ"י מה שאמרו (קידושין כב:) 'הגביהו הוא לרבו קנאו' שאם העבד מגביה ומרים את רבו הרי הוא נכנס ברשות אדונו להיות קנוי לו בקנין חזקה, והכי נמי כתיב בפסוקי השירה (פסוק ב) 'אלוקי אבי וארוממנהו', היינו שעל ידי השירה גרמו כלל ישראל להרים כבודו של הקב"ה כביכול, והיו כאותו העבד המגביה את רבו^ג, ובוה נקנו להיות לו יתב"ש לעם סגולה^כ.

זי"ע), כי ב' פעמים בשנה מתעורר שוב הנס דקריעת ים סוף וכל הנרמו בו (זיווגים פרנסה וכו'), בשביעי של פסח ובשבת שירה, ונרמו בלשון הכתוב 'אז ישיר משה' 'אז' נוטריקון אל"ף זי"ן, 'אלף' היינו בשבת שירה - כי 'אלף' לשון לימוד (כמו"ש איוב לג לג, 'ואאלף חכמה'), והוא כשקוראים בסדר הפרשיות פרשת בשלה, וזיין - זה שביעי של פסח, שהוא הזמן שאמרו משה ובני ישראל את השירה הזאת לה', ובזמנים אלו 'ישיר משה ובני ישראל וגו' לשון עתיד והווה, פירוש בכל שנה את השירה הזאת לה'.

והנה לא רק לשעתה היתה 'קריעת הים' אלא לדורי דורות, וכמו שאמר הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע לבאר דברי חז"ל (שמו"ר כא ו) שבשעת קריעת הים נבקעו כל מימות שבעולם, ולכאורה, הרי אין הקב"ה עושה ניסים לחינם, ולשם מה נעשה נס זה. אלא, כי 'מים' מרמזים על הצרות והייסורים שעוברים על האדם, וכדכתיב (תהילים סט ב) 'הושיעני אלוקים כי באו מים עד נפש', ובשעת קריעת ים סוף נבקעו כל מימות שבעולם, כלומר, שמעתה יהא כח לבקוע ולשבר את כל הצרות שבעולם. ובכל דור ודור נשפעים הניסים מחדש, וזוכה האדם לצאת מצרה לרווחה מכל צרותיו ובפרט באלו שנמשלו לקריעת ים סוף, כגון זיווגו של אדם (סוטה ב.), פרנסה, ענייני הלידה ושאר דברים

כד. הפליג הרה"ק המגיד מטריסק זי"ע (מגן אברהם ד"ה פתח) ואמר בזה"ל, שאז בעת השירה עלה ונתעלה עד הכתר עליון (עיי"ש), וכמו כן בכל שנה ושנה שקוראים השירה נתגלה הכתר מלכות, וכשהמלך מעטר עצמו בכתר מלכותו הוא נותן הנחה למדינות, ובפרט במלך המלכים הקב"ה שכשמעטר עצמו בכתר מלכותו בוודאי יתן הנחה לישראל, וימלא משאלות בני ישראל בכל השפעות והברכות בכלל ופרט ברוחניות וגשמיות בני חיי ומזוני ורפואה בקרוב במהרה בימינו אמן. עכ"ל.

מאמר נורא הוד איתא מהגה"צ רבי אליהו גוטמאכער זי"ע (תלמיד הגרעק"א, בספר 'מרגליות טובה', בשלח פרשה ד א) וז"ל, יש עצה, שבעת התפילה על נס שיבוא, יחשוב לעת יציאת מצרים - שכמו שעשית אז ובראת מיציאת מצרים עד אחר שעברו על הים נסים, כן תעשה לי ושמע תפילתי עתה, ויחשוב שכן הבטחת על ידי אסף בפרק פ"א (בתהלים) שאמר בשמך 'אנכי ה' אלוקיך המעלך מארץ מצרים הרחב פיך ואמלאהו', וכן בעת אמירת הפסוק זה בכל יום (בתפילת שחרית, בהודו) וכן בשיר של יום בחמישי, יחשוב, שיהיה עתה עת רצון, וענני על ישועתי פלוני שאני מבקש... ויהיה בכל פעם רק על טובה אחת לבד (ומביא מקור לזה במס' תענית ח: שיש לבקש על ענין אחד, אם לא שענין זה כולל ממילא עוד עניינים), וכן משמע בגמרא ברכות (ג.) שיש כאן הבטחה להתפלל ולהיות נענה [ומפורש הדברים ברש"י שם, הרחב פיך, לשאול ממני כל תאות לבך, ואמלאהו, ככל אשר תשאל אמלא].

כה. ועל דרך זה יש לפרש גם במה שאמר נעים זמירות ישראל דוד המלך ע"ה (תהלים קיח כח) 'א-לי אתה ואודך א-לוהי ארוממך' - שהשיר והשבח וההודאה לקל חי כביכול הם מרוממים ומגביהים אותו...

כו. וגדול כוחה של שירה להציל מהגלות, וכמו שאיתא בתנא דבי אליהו (רבא פכ"ח), שכאשר בקשו בני בבל מבני ישראל 'על נהרות בבל', שירו לנו משיר ציון (תהלים קלז), ענו להם בני ישראל, שוטי עולם, אילו שרנו, לא גלינו מארצנו.

באר הפרשה - פרשת בשלה

עולם, וכדכתב רשב"י (זח"ב נד): שרוצה לומר שנאמר אותה בכל יום בשמחה רבה בשעה ראשונה שאמרנו אותה, ודאי כח סגולתה כל יום בשעה ראשונה^{כז}. (ובוחה של אמירת השירה כבר נתבאר בזה"ק בפרשתן נד: ועיי' מדרש תהלים פי"ח).

ובן הביא ב'משנה ברורה' (נא יז) בשם הזוה"ק ויאמר שירת הים בשמחה, וידמה בדעתו כאילו באותו היום עבר בים, והאומרו בשמחה מוחלין לו עונותיו.

ולא רק לענין מחילת עונות הדברים אמורים, אלא לכל מיני ישועות, כמו שכתב הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (פסח בד"ה איתא במדרש), וז"ל. בשירת הים יש הכל, מה שהיה ומה שעתידי להיות, וכל הגאולות וכל העניינים שצריך האדם, הכל נכלל בשירת הים. ואם יאמר האדם שירת הים בכל לב ובמסירות נפש כל אחד לפי מה שהוא יתוקן כל עניינו בגוף ובנפש, עכ"ל.

וזה"ר שימטיר לנו מן השמים מן לאכול וכל הצמרכויותיהם של בני ישראל^{כח}, ונזכה לניסים ופלאות זיווגים הגונים וכל ניסי קריעת הים בב"א.

הנה כתב ה'חרדים' (פרק ע"ג) דכמו שב'רפואת הגוף' ישנם 'רפואות' אשר ירפאו את האדם בדמים יקרים ובייסורים אשר יכאבו למתרפא בהם. לאידך, יש רפואות סגוליות שאינם עולים לכדי דמים יקרים, וגם ירפאו את החולי ללא כל כאב. כיוצא בזה ממש יש בענייני התיקון לנפש החוטאת, יש תיקונים כתעניות וסיגופים המענים את הגוף ומזככים אותו לשוב ולהיטהר כבראשונה, לאידך, יש עניינים 'סגוליים' אשר כל העוסק בהם מתכפרים לו כל חטאיו. ומונה ה'חרדים' כמה וכמה מאותם המצוות הסגוליות שיש בהם לכפר עוון, ואחד מהם (בד"ה הסגולה השלישית) לאמר שירת הים בשמחה כאילו הוא יצא עתה ממצרים, שעל ידי זה מתכפרים לו כל עונותיו.

וזוסיף ה'חרדים' טעם לדבר, דאיתא במדרש (ילקוט - רנד) על הפסוק (טו כב) 'ויסע משה - שהסיעם מעונותיהם' שנמחלו להם העונות על ידי השירה, שכל מי שנעשה לו גם ואומר שירה מוחלין לו על כל עונותיו. והנה אחר שצינונו ה' לומר שירה זו בכל יום כדכתיב (שם א) ויאמרו לאמר - שיאמרו השירה לדורות

כז. מתאמרא בשם הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זי"ע, שלכן לא חטאו הנשים בחטא העגל כי הן אמרו את שירת הים בתופים ובמחולות ובשמחה יתירה כדכתיב 'ותקח מרים את התוף בידה ותצאן כל הנשים אחריה בתופים ובמחולות' (טו כ), ולכן ניצלו מהחטא, כי אם יש מחולות בשירה אשר לפני ה' אזי אין מחולות בעגל... עפי"ז ביארו עוד הטעם ש'שבט לוי' לא חטאו בעגל, שהרי שבט לוי הם העומדים על השיר ומי ש'שר' בעבודתו, כלומר שעבודתו נעשית מתוך שמחה, זה האיש אינו בא לידי חטא.

כח. אגב אורחא, כתיב בפרשתן (טז כג) ויאמר אליהם, שבתון שבת קודש, את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו, ואת כל העודף הניחו לכם למשמרת עד הבקר'. ענין נפלא מובא בחידושי רבנו יוסף נחמיה (להגאון ר' יוסף נחמיה קארניצער זצ"ל אב"ד קראקא, נכד מרן החתם סופר זצוק"ל) וז"ל, 'פירש מורי ורבי גאון זצ"ל כי העודף מלחם שבת היא שמירה בבית לפרנסה ולכל העניינים, והעיד מחמיו שכשנפל נר על השלחן היה מניח אצלו מלחם השבת וכבה מעצמו, כן ראה כמה פעמים והיה לו זה בקבלה מאביו ק"ז בעל חתם סופר זצ"ל, וזהו אומרו 'העודף הניחו לכם למשמרת', כי העודף הנשאר מלחם שבת היא סגולה ושמירה לכל העניינים, ומסיים שם בדבר נחמד 'אמנם ישראל עם קדוש התחזקו שלא לעשות המצוה משום תקות השכר אלא בשביל מצות ה' בלבד, על כן במעשה כתיב 'ויניחו אותו עד הבוקר' ולא כתיב 'למשמרת' ושפתים ישק', עכ"ל.

ישקו העדרים

הים ראה ויגוס, מה ראה ארונו של יוסף ראה (ב"ד פז ה).

עיקר חשיבות האדם היא שזוכה להתגבר על הנסיונות.

הרי לפניכם תוכן מכתב בו כותב אברך העומד ג' ימים לפני הכנסת בנו שנולד לו למזל"ט ל'בריתו של אברהם אבינו, כי היה נראה כי הוא וב"ב יישארו ערירים לעולם מבלי זש"ק. והנה, בני ביתו הייתה קשורה בכל לבה ונפשה ל'מכשיר' (פלא' שאינו כשר) שנאסר ע"י כל גדולי ישראל, ואף שנתעוררה מפעם לפעם להשליך ה'כלי' מביתם, מ"מ מה מאד קשה היה לה אפילו לחשוב על כך, כ"ש שלא הצליחה לעשות כן בפועל. אך בזו העת כששמעו תשובת הרופאים, נזכרו בדברי הרה"ק ה'אגרא דפירקא' (אות כד) וז"ל. אמר הרה"ק המגיד מה"ר יחיאל מיכל [מזלאטשוב] זצלה"ה, כשיצטרך האדם לפעול ענין שלא כטבע, דהיינו אם הוא בטבע אינו מוליד, יעשה מצוה גדולה שלא כטבע ויפעול למעלה מן הטבע. ע"כ החליטה באמיץ כח - שלא כטבע, לשבר ולהכניע את הקליפה. ותקח רומח בידה ותשבר את המכשיר. ואכן... כעבור עשרה חדשים חבקו ההורים את בנם בכורם, ויהי לפלא.

ומסיים האברך את מכתבו, למדתי ממעשה זה, כי לאו דווקא בביטול האינטערנעט (אינטרנט) יושע האדם, כי מה יעשה מי שאין לו אינטערנעט... אלא כל אדם יודע היטב את הנדרש ממנו - איש איש בנגעו ומכאובו שאינם גלויים אלא לאדם בכבודו ובעצמו - בינו לבין קונו, ואי אפשר לבריה בעולם שתאמר לו מה יעשה ומה יפעל, ומדרך העולם לחפש 'סגולות' ו'קבלות' - אבל את אשר ידעו בעמקי לבנם כי זאת עליהם לתקן יקשה להם לקבל על עצמם, אמנם, כאשר יתקן את הנדרש ממנו - למעלה מדרך הטבע, יזכה לכל מיני ישועות למעלה מהטבע...

כתב הגאון בעל 'שבט הלוי' זצוק"ל (שה"ל ח"ד נה) בתשובה למי שביקש מאתו דרך תיקון במקום תעניות וסיגופים על עבירות חמורות ביותר, ומעתיק שם את לשונו של הרה"ק ה'שמח משה' זי"ע (בספרו ח"ג י"ח) שבחלומו גונב באזנו מן השמים, כי אכן, כל הפורש מדבר עבירה עליו לסגף עצמו בצער בכדי לכפר על העוון, מכל מקום מי שכבר משוקע בעוון ונשתרש בחטא, אם מתגבר לעזוב את דרכיו הרי עצם הפרישה מן העבירה צער גדול היא לו, ממילא יצא בכך ידי חובת הצער שעליו לעבור. ומסיים בשה"ל, שאף שאין פוסקים הלכה מן החלום, 'הענין מצד עצמו יראה אמיתי'.